

URTX

CRISI, REPRESSIÓ I ENDEUTAMENT MUNICIPAL:
BELLPUIG I LA SEVA BARONIA
DURANT LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

Anna Llansó Solà i Eduard Puig Bordera

CRISI, REPRESSIÓ I ENDEUTAMENT MUNICIPAL: BELLPUIG I LA SEVA BARONIA DURANT LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

Abstract

La Guerra de Sucesión a la Monarquía Hispánica (1705-1714) fue un acontecimiento de gran trascendencia para Cataluña, puesto que tuvo como consecuencia la liquidación del sistema constitucional catalán, así como la abolición de su antigua forma de gobierno. Este estudio pretende ofrecer una visión sintética y clara de las duras condiciones de vida en la villa y baronía de Bellpuig y de las traumáticas consecuencias que acarreó el conflicto bélico para el municipio y sus habitantes.

The Spanish Succession War (1705-1714), was an event of great significance for Catalonia, because it was the liquidation of the catalan constitutional system and the abolition of their own government. This research shows the hard living conditions in the Barony and the village of Bellpuig, and the traumatic consequences for the town and its people.

Paraules clau

Guerra de Successió, Bellpuig, baronia, endeutament municipal, arrendaments, repressió, austriacistes, borbònics.

La Guerra de Successió va comportar greus conseqüències al Principat, especialment a nivell polític i econòmic, amb la supressió de les institucions catalanes, el Decret de Nova Planta i la imposició del castellà en l'administració pública i un sistema recaptatori de caire confiscador com era el cadastre. Però, a banda de les mesures preses a nivell d'alta política, la població va viure i patir el conflicte més enllà de la pèrdua de les seves institucions, ja que va haver de suportar el pas d'exèrcits, els robatoris i abusos, la crisi econòmica i la doble recaptació d'impostos (d'un i altre bàndol). Els catalans també van veure afectada la seva organització municipal tradicional (sistema d'universitats), molt més representativa, que va ser substituïda per una nova organització inspirada en els ajuntaments castellans. En la nova administració borbònica s'imposà una elit lligada al nou règim absolutista de Felip V, fet que propicià la generalització de la corrupció a nivell municipal, tal i com va demostrar Josep Maria Torras i Ribé.¹ Aquest article, doncs, pretén investigar com es va percebre el conflicte successori a la vila i baronia de Bellpuig. Un bon exemple per intuir com es va viure la guerra en una zona de pas tradicional d'exèrcits com era la plana urgellenca.

Els primers anys de guerra a l'Urgell i els principals partidaris d'ambdós bàndols a Bellpuig

El conflicte successori que va enfrontar els partidaris de Felip V i els de l'arxiduc Carles

III va esclatar en territori català l'any 1705. L'aixecament austriacista i la presa de Barcelona per part de les potències aliades van possibilitar que el Principat passés ràpidament a mans dels partidaris de Carles. Aquell any, els germans Antoni i Manuel Desvalls, del Poal, juntament amb altres membres de la petita noblesa de la zona, com els targarins Miquel i Felip de Sobies o el senyor de Gra, havien dirigit l'aixecament a les comarques de Ponent i n'havien garantit l'obediència austriacista.²

El 1706, les tropes de Felip V van posar setge a Barcelona, però es van haver de retirar derrotades. A partir d'aquell moment, la guerra es va començar a fer present a la plana de l'Urgell, una zona sense dificultats orogràfiques que facilitava el trànsit d'exèrcits, rica en gra i amb pràcticament cap fortificació d'entitat. Precisament aquests factors van provocar que tropes d'ambdós bàndols fessin estralls en els pobles de la zona. L'avidesa de gra i altres vitualles va comportar que els soldats que hi passaven arrasessin la comarca. Bellpuig no en va ser pas una excepció, ans el contrari. La capital de la baronia va haver de suportar nombroses exaccions de la tropa, tant en forma de gra com de diners, per tal de mantenir els exèrcits combatents.³

El duc de Sessa, baró de Bellpuig i Linyola, s'havia decantat pel bàndol borbònic i, per aquest motiu, totes les seves possessions a Catalunya van ser confiscades per les noves

¹ Josep Maria TORRES I RIBÉ (1983), *Els municipis catalans de l'antic règim, 1453-1808: procediments electorals, òrgans de poder i grups dominants*, Barcelona, Curial.

² Per saber-ne més, veure: Joaquim ALBAREDA I SALVADÓ (2010), *La Guerra de Sucesión de España (1700-1714)*, Barcelona, Crítica; Santiago ALBERTÍ (2006), *L'Onze de Setembre*, Barcelona, Albertí Editor; Josep Maria TORRAS I RIBÉ (1999), *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona: 1697-1714*, Barcelona, Rafael Dalmau; Eduard PUIG (2014), *La resistència catalana: Barcelona 1713-1714*, Barcelona, Eumo.

³ Antoni BACH I RIU (1998), *Bellpuig. Història de la vila de Bellpuig*, Bellpuig, Institut d'Estudis Ilerdencs/Ajuntament de Bellpuig.

Vista general de Bellpuig.

Font:

quinalafem.blogspot.com

autoritats austriacistes. El segrestador de Carles III, Josep Calbís, va prendre possessió de la baronia. El procurador del duc, Pere Gomar i Tarroja, va ser arrestat i conduït a Barcelona. Gomar, que sembla que tenia uns orígens menestrals (candeler de cera), havia participat en la vida política local i havia anat pujant graons fins a arribar a administrar totes les possessions del duc de Sessa a Catalunya (a banda de Bellpuig i Linyola, també gestionava el comtat de Palamós, la baronia de Calonge i les propietats que tenia a Barcelona); va ser el borbònic més destacat de la vila i va jugar un paper important durant la guerra. Les seves cases de Bellpuig i Utxafava van ser saquejades diverses vegades abans que els borbònics ocupessin Bellpuig de forma permanent. Malgrat la seva fidelitat al duc, el seu ennobliment i la seva designació com a regidor de Lleida, el 1729 va acabar assetat i destituït a causa d'irregularitats en la seva gestió i pel fet que no respectés la sobirania baronial a Utxafava, d'on va esdevenir el principal propietari i de la qual va impulsar la colonització, començant per la construcció de la seva pròpia casa, que encara es conserva. Els odis i les rancúnies contra Gomar es mantenien el 1719, quan va tornar a ser saquejada la seva casa de Bellpuig.⁴

Sabem que altres personatges com Isidre i Francesc Eixalà, Joan Flores i Rius o Joan Baptista Tàpies i de Solà van decantar-se pel bàndol borbònic (no tenim clar si en tots els

casos va ser des del principi de la contesa, però finalment ho van fer). A part de Gomar, el més significat en aquest camp va ser Tàpies, arrestat el 1706 pel capità de miquellets Manuel Germà (també del poble), empresonat a Bellpuig i desterrat finalment a Esparreguera, després d'una estada breu a Vilanova de Meià. No va tornar a aparèixer per la vila fins a 1713, quan el domini borbònic ja era estable, però la seva família acabaria marxant a Lleida i abandonant Bellpuig. En el cas de Tàpies, la seva militància filipista té lògica, si tenim en compte que era doctor en drets, assessor de la baronia i lloctinent del governador el 1683 i 1685 respectivament, a més de tenir nombroses peces de terra i una de les millors cases del poble.⁵

Isidre Eixalà era prevere i possiblement germà del doctor en drets Francesc Eixalà. Va ser un dels homes de confiança de Pere Gomar, amb qui va col·laborar estretament en la recaptació dels drets de la baronia per part del bàndol borbònic. Francesc, com veurem més endavant, va fer de testimoni favorable als borbònics. Durant el segle XVIII, els Eixalà esdevindran ciutadans honorats de Barcelona i una família influent a la vila, emparentant amb els Gomar. Acabaran marxant a Tàrrrega a la darrereria de la divuitena centúria.⁶

La militància borbònica de Joan Flores i Rius, pagès benestant, no queda tant clara com la dels altres, però disposem d'indícis

⁴ Gabriel MARTÍN ROIG (2010), «Pere de Gomar de Bellpuig, procurador general del duc de Sessa, 1701-1729», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 23, Bellpuig.

⁵ Jaume TORRES I GROS (2004), «Els fets de Bellpuig i la Guerra de Successió», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 17, Bellpuig; Ramón MIRÓ (2003), «L'arxiu dels senyors de les baronies de Bellpuig i Linyola», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 16, Bellpuig.

⁶ Gabriel MARTÍN ROIG (2010), «Pere de Gomar...»; Josep Maria PLANES I CLOSA (1990), «Bellpuig i dues famílies de ciutadans honorats de Barcelona (segles XVI-XVIII): els Solà i els Eixalà», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 5, Bellpuig.

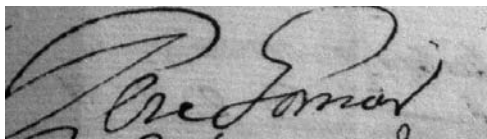
que així ho apunten, tal i com veurem més endavant. A principis del segle XVIII, existien diverses branques de la família Flores a Bellpuig (arribats al segle XV o XVI possiblement de fora de Catalunya) i alguns dels seus membres van desenvolupar càrrecs rellevants en l'administració senyorial.

Després de les detencions de Gomar i Tàpies, els partidaris del bàndol austriacista van passar a dominar la població i la baronia, encapçalats per Josep Calbís, Joan Baptista Pasqual, Sebastià Galitó i Jaume Granyó.

Josep Calbís era de Preixana (on possiblement tenia la seva hisenda principal), però disposava d'una casa de qualitat i diverses peces de terra a Bellpuig, on devia residir part del temps. Era doctor en drets. Mentre va durar el domini austriacista de la vila, en seria el cap més visible, com a segrestador de Carles III. Sabem que li van confiscar les propietats i que la seva esposa residia a Bellpuig, però ell havia fugit del poble el 1711. A banda d'aquestes informacions, no podem aportar altres dades d'aquest personatge.

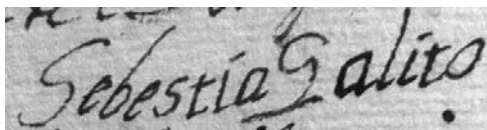
De Joan Baptista Pasqual i Torner sabem que era doctor en drets i possiblement fill d'Isidre Pasqual, apotecari de la vila. Bon propietari rural, havia format part del consell de prohoms abans de la guerra. Va jugar un paper destacat en un plet que el municipi de Bellpuig va instar contra ell i altres propietaris davant la Reial Audiència de Barcelona, per causa de l'ús de les aigües del Corb per regar les seves terres, l'any 1705, poc abans de començar la guerra. Altres personatges rellevants durant el conflicte, com Josep Calbís, Antoni de Solà, Joan Baptista Tàpies o Sebastià Galitó, també hi van participar, però Pasqual, possiblement per ser advocat, hi jugava un paper capdavantier.⁷ Sabem que després de 1711, amb l'arribada de les tropes de Felip V, va fugir de Bellpuig i les seves propietats van ser confiscades. Podria tractar-se del mateix doctor Joan Baptista Pasqual que trobem instal·lat a Tarragona el 1724 i que feia de procurador del metge Antoni Llor, domiciliat a Bellpuig, però no ho podem assegurar amb certesa.⁸

Sebastià Galitó era fill de Pere Jaume Galitó, pagès del Palau d'Anglesola, però no coneixem el cognom de la seva mare, Esperança, potser pubilla de Bellpuig (si tenim en compte que entre ell i el seu germà disposa-

**Signatura de
Pere Gomar.**

Font: Arxiu Històric
de Bellpuig.

**Signatura de
Sebastià Galitó.**

Font: Arxiu Històric
de Bellpuig.

ven de força més de 100 jornals de terra el 1696, podem deduir que, almenys una part, l'havien heretada). Era un ric mercader i propietari rural, que el 1702 havia assolit el títol de ciutadà honrat de Barcelona, passant a formar part de la petita noblesa local. Durant les darreres dècades del segle XVII, havia estat molt actiu a Bellpuig, negociant, juntament amb el seu germà Francesc, amb diversos productes. La seva activitat econòmica principal era el comerç de cereals amb poblacions de la zona lleidatana, però també amb viles i ciutats catalanes com Mataró o Girona.

Tant ell com en Francesc, havien esdevingut personatges influents a nivell local, formant part del consell de prohoms i essent paers en diverses ocasions (en Francesc va ser paer en cap el 1696, i en Sebastià, el 1697), així com participant en la vida pública de la vila. El 1702, quan Pere Gomar va anar, des de Barcelona, a visitar la baronia de Calonge i el comtat de Palamós, l'acompanyava un tal senyor Galitó. Gabriel Martín l'identifica amb en Francesc, però, si bé és cert que quan Felip V va sojornar al poble el 1701 hi era present, sabem que va fer testament aquell mateix any i no tenim clar si era viu el 1702. En aquest cas, es tractaria d'en Sebastià, fet que indicaria que tenia alguna mena de paper en l'administració baronial abans de la guerra o que feia negocis amb Gomar. Com Pasqual i Calbís, va fugir del poble i es va instal·lar a Reus, on feia testament el 1709.

La seva vídua, Caterina Biscarri, resident a Reus el 1712, va instar un plet a la Reial Audiència contra el batlle i la vila d'Anglesola per no haver pagat el que havien convingut amb el seu marit el 1706, quan aquest els va vendre 1.004 quarteres de blat i 839 d'ordi per valor de 3.556 lliures i 8 sous. És interessant destacar que el procurador de la Cate-

⁷ Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència, Plets civils, 18687.

⁸ Josep Maria PLANES I CLOSA (1999), «Un atrafegat metge i propietari a l'Urgell de l'Antic Règim: Antoni Llor», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 12, Bellpuig.

rina era el jutge Lleó de Peirí, austriacista molt notable, que arribaria a ser Secretari d'Estat del Regne de Nàpols el 1724. El seu fill Antoni Galitó s'havia casat amb Teresa de Gavaldà i de Peirí, filla del donzell de Riudoms Francesc de Gavaldà i d'Isabel de Peirí, i neboda de Lleó de Peirí. Per aquest motiu trobem un personatge de la seva talla intervenint en un assumpte com aquest.⁹

Jaume Granyó era un pagès benestant amb una notable propietat en terres i una de les millors cases del poble. Abans de la guerra havia estat paer i membre del consell de la vila, però n'havia estat expulsat a causa de no haver respectat les regulacions en l'entrada de vi el 1702. Tot i així, el duc el va restaurar al seu lloc. Va exercir l'ofici de batlle de Bellpuig durant tota la guerra i encara després. Tot i participar en els arrendaments de la baronia amb els partidaris de l'arxiduc, no sembla que adquirís un compromís tan fort com els seus col·legues, ja que les seves propietats van ser respectades i va continuar essent el batlle, conservant bones relacions amb Pere Gomar quan aquest va retornar al poble. Va jugar un paper important al llarg de tot el conflicte, va fer tot el possible per evitar els abusos de la tropa sobre la població i va denunciar els excessos de la guarnició borbònica.

En aquest període, alguns personatges rellevants lligats a Bellpuig, com la família Alegre o els Solà, senyors de la Donzell però residents a la vila, també es van decantar cap al bàndol austriacista. Ignasi Baltasar d'Alegre, per exemple, va formar part del braç militar a les Corts de 1705-1706 i va esdevenir un notable austriacista. Hem de tenir en compte, però, que els Alegre també tenien residència a Barcelona, i Felip Ignasi d'Alegre, el seu pare, havia estat conseller en cap de la Ciutat Comtal el 1694. La muller d'Ignasi Baltasar era Antònia Roger de Llúria. Una germana d'Ignasi Baltasar d'Alegre s'havia casat amb Antoni Desvalls, marquès del Poal i un dels austriacistes més notables de Catalunya.¹⁰

Pel que fa als Solà, curiosament emparentats amb els Tàpies, trobem com a cap de

casa Antoni de Solà, noble i senyor de la Donzell, resident a Bellpuig (hi era el 1705, quan va tenir lloc el plet de les aigües del Corb que ja hem citat, i la seva casa era la més notable del poble). També disposava de casa a Barcelona. Era casat amb Teresa de Fiveller, germana del cavaller barceloní Carles de Fiveller, amb vinculacions a Almenara Alta, prop de la Donzell. Fiveller va ser partidari de la resistència a ultrança de Barcelona el 1713 i va tenir un paper rellevant l'onze de setembre. De fet, una altra germana de Carles de Fiveller era casada amb el comte Felip de Ferran, destacat diplomàtic austriacista. Els Solà, doncs, serien també austriacistes. Establerts a Barcelona, la seva casa de Bellpuig era ocupada, el 1716, pel comandant de la guarnició borbònica.¹¹

A partir de 1707, però, el curs de la guerra va canviar notablement. Els borbònics van derrotar els aliats a la batalla d'Almansa, fet que va provocar la ràpida caiguda dels regnes d'Aragó i València. La ciutat de Lleida, assetjada, va capitular aquell mateix any, essent el primer municipi d'entitat a Catalunya que passava a mans de Felip V. Els filipistes van conservar la capital de Ponent fins a la fi del conflicte. Això va fer que a partir d'aleshores l'Urgell esdevingués una mena de terra de ningú on s'enfrontarien grups armats dels dos bàndols. Des de Lleida els borbònics hostilitzaven Balaguer i Cervera, en mans dels austriacistes, i els pobles de la plana van haver de patir les seves habituals ràtzies.

El 1708, Pere de Gomar havia pogut fugir de Barcelona i arribar a Lleida, on les autoritats militars li havien donat el grau de capità i li havien ofert un contingent de cavalleria. Amb aquesta autoritat, va començar a rivalitzar amb els austriacistes per tal de cobrar els drets senyorials de la baronia. La situació a moltes poblacions de Ponent com Bellpuig va esdevenir insostenible i un bon nombre dels seus habitants va fugir de les seves cases cap a zones més segures (la Conca de Barberà, el Camp de Tarragona, etc.), cansats de patir els abusos dels soldats. Sebastià Galitó, per exemple, moria a Reus; el seu fill hereu Antoni, del qual parlarem

⁹ Arxiu Comarcal de la Segarra, Fons Notarial, Bellpuig, Joan Serra, Testaments, Testament de Francesc Galitó; Arxiu Municipal de Bellpuig, Llibre de Valies de la vila de Bellpuig de 1696; Arxiu Municipal de Bellpuig, Llibre d'actes del consell, 1701-1715; Arxiu Històric Provincial de Tarragona, Fons Notarial, Reus, Joan Baptista Claveria, capítols matrimonials firmats entre Antoni Galitó, de Bellpuig, i Teresa Gavaldà, de Riudoms, el 24 de febrer de 1710; Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència, Plets civil, 23136.

¹⁰ Josep Maria PLANES CLOSA (2003), «Teresa Riera i Guardiola, targarina del segle XVII (segona part)», *Urtx. Revista Cultural de l'Urgell*, 16, Tàrraga, Museu Comarcal de l'Urgell.

¹¹ Josep Maria PLANES i CLOSA (1990), «Bellpuig i dues famílies de ciutadans honrats de Barcelona (segles XVI-XVIII): els Solà i els Eixalà», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 5, Bellpuig.

més endavant, es va casar a la capital del Baix Camp l'any següent.

L'administració de la baronia: crisi i doble recaptació

Per tal de veure com afectà el conflicte successori a l'economia de la baronia, podem remetre'ns a les xifres dels seus arrendaments. En una relació de comptes de l'administrador del baró de Bellpuig, trobem que es cobra a Joan Bapstista Tàpies la quantitat de 13.575 lliures, «*cuya cantidad hasse el cumplimiento de 7.525 lliures que era el precio que se sacaba de las Baronias de Bellpuche y Linjola por cinco Años, que empesaron por Mayo de 1697 y dieron fin en Mayo de 1702*».¹² O, per exemple, trobem també diversos apunts sobre el donatiu voluntari de 1701-1702 de Castellnou, valorat en 625 lliures, o el de Sant Martí, de 412 lliures.

D'aquest mateix període 1701-1702, en el mateix apunt se'ns indica que, tenint en compte els altres senyorijs que tenia el baró de Bellpuig al Principat, com eren el comtat de Palamós o la baronia de Calonge, la suma total d'ingressos, entre els arrendaments senyorijs, els donatius voluntaris i el préstec personal a alguns notables de les viles,¹³ ascendeix a 36.701 lliures, una xifra gens menyspreable.

La primera part de la guerra coincideix amb el final de l'arrendament de les menuderies de la baronia de Bellpuig que havien fet Joan Bapstista Pasqual, Jaume Granyó i Sebastià Galitó:

«Compte de la Admistració del Arrendament de las Meuiderias de la Baronia de Bellpuig que comença al 1r de Maig de 1707, fet a favor de Jaume Granyó y del Dr. en drets Joan Baptista Pasqual, y Sebastià Galitó, tots de Bellpuig, per la Il·lustre Junta de Segrests y Confiscacions Seculars del Patrimoni Real, amb acte rebut i testificat en poder del Dr. Joan Llacuna, Notari Lloc-tinent de Racio, Sosts Diada de 1 de Maig de 1707».¹⁴

Durant la guerra, però, la recaptació dels drets senyorijs minvà de forma dràstica. La població de la baronia va patir una doble recaptació, una per part de Pere Gomar, admi-

nistrador senyorial (i, per tant, recaptació borbònica), i la que féu Joan Baptista Pasqual.

Resum del quadre de comptes de Joan Baptista Pasqual

Bellpuig, 1707

- Molins fariners de Bellpuig (1 de maig a 16 de juliol): 70 quarteres de blat de moltura, «les quals Sebastià Galitó retirà a la seva botiga. Després de la vinguda de l'exèrcit de Sa Magestat y Sos Aliats en lo terme i Vila de Bellpuig, les posà en una sitja, de la qual se naportaren les tropes Portugueses que saquejaren tots els sitjars de la Vila i altres pobles de la Plana de l'Urgell». Recaptació: 0.
- Molí de la Sinoga (1 de maig a 9 de juliol): 14 quarteres de blat de moltura retirades a una sitja de Sebastià Galitó, i que les tropes portugueses requisen «junt ab altres grans que eran propis de dit Galitó». Recaptació: 0.
- Delme del vi: 40 càntirs. Recaptació: 20 lliures.
- Delme de les olives: «es desferen en lo molí olier de Sant Martí per haver tropes

**Plaça de les
carneries.**

Font:
www.bellpuig.cat

¹² ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Volumes, Sèrie General, 2711.

¹³ Per exemple, trobem l'ingrés de 3.503 lliures que respon al préstec fet a Josep Antoni Roig, de Calonge, de 63 dobles a un interès del 6%.

¹⁴ Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Patrimoni, Mestre Racional, Volumes, Sèrie General, 2711.

¹⁵ Dels altres molins de la vila, especifica que es van espatllar i que es van requisar els arres, i per tant dels molins de Bellpuig tan sols van sortir 70 quarteres, que es van perdre.

- portugueses a l'agost haver enderrocat el de Bellpuig». Recaptació: 0.
- 7 quarteres (no s'especifica de què ni d'on). Recaptació: 25 lliures.

Vilanova de Bellpuig, 1707

- Delme de les olives: es porten les olives a Bellpuig, tot i que no les poden moldre, però s'hi van quedar en custòdia fins que el molí de Sant Martí va donar entrada als arrendataris. Com a conseqüència d'aquesta espera, «es gastaren molt dites olives per haver estat moltes voltes regirades i per això no es va treure tot l'oli que se n'haguera pogut traure». D'aquest any 1707 no es cobra res més a Vilanova de Bellpuig. Recaptació: 0.

Golmés, 1707

- Delme de les olives: es porten primer a Bellpuig, però acaben al molí de Sant Martí. Es malmet una part de la collita com en el cas de Vilanova. Durant el 1707 no es cobra res més a Golmés. Recaptació: 0.

Castellnou de Seana, 1707

- Delme de les olives: es porten primer a Bellpuig, però acaben al molí de Sant Martí. Es malmet una part de la collita com en el cas de Vilanova i Golmés. Durant el 1707 no es cobra res més a Castellnou. Recaptació: 0.

Linyola, 1707

- Delme de les olives: es porten primer a Bellpuig, però acaben al molí de Sant Martí. Es malmet una part de la collita com en el cas de Vilanova, Golmés i Castellnou de Seana. Durant el 1707 no es cobra res més a Linyola. Recaptació: 0.

Sant Martí, 1707¹⁶

- Delme de les olives: collita molt malmesa pel temps d'espera. Juntament amb la collita de Sant Martí es molen les olives dels altres pobles. Surten en total 400 quartans d'oli, dels quals una part es porta a Bellpuig. Recaptació: 240 lliures de Bellpuig i 85 lliures i 15 sous de Sant Martí.
- Francesc Giner, rearrendatari de les menuderies de Sant Martí, per la terça vençuda el Nadal de 1707. Recaptació: 155 lliures.
- Cobrat a Francesc Giner una rova de cànem. Recaptació: 2 lliures.

TOTAL 1707: 527 lliures, 15 sous i 3 diners.

Bellpuig, 1708

- Molí fariner de la Torre (11 de gener a 13 de juny): 68 quarteres i 6 quartans de blat. De finals de juny a finals de juliol no s'hi fa blat «per haver estat en dit temps acampat en el terme de Bellpuig un destacament de cavalleria enemiga». Recaptació: 240 lliures, 7 sous i 2 diners.
- Molí fariner de la Torre (29 de juliol a desembre): 18 quarteres i 9 quartans de blat. Recaptació: 84 lliures i 12 sous.
- Molí de la Torre: 1.300 quartans. Recaptació: 14 sous.
- Molí de la Sinoga (fins al 18 de juny): 30 quarteres i 10 quartans de blat. Recaptació: 104 lliures, 14 sous i 3 diners.
- Molí de la Sinoga (18 de juny a finals de juliol): no se n'extreu res per culpa de les tropes de cavalleria. Recaptació: 0.
- Molí de la Sinoga (últims de juliol a últims de desembre): 15 quarteres i 9 quartans de blat. Recaptació: 55 lliures, 2 sous i 6 diners.
- Molí de la Sinoga: 1.400 quarteres. Recaptació: 11 lliures i 4 sous.
- Collita de mill de l'Hort del Duc (setembre): 5 quarteres. Poca quantitat, perquè els cavalls enemics es van menjar l'herba quan van estar acampats al terme de Bellpuig. Recaptació: 14 lliures i 14 sous.

Vilanova de Bellpuig, 1708

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Golmés, 1708

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Castellnou de Seana, 1708

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Linyola, 1708

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Sant Martí de Maldà, 1708

- Delme de les olives: 26 mòltes, que resultaren en 160 quartans d'oli. Recaptació: 21 lliures i 5 sous.
- Delme de les olives: 39 quartans. Recaptació: 39 lliures.
- Delme de les olives: 82 quartans. Recaptació: 82 lliures.

¹⁶ Dit *Sant Martí prop Maldà*.

- Miquel Rius, sequier de l'aigua. Recaptació: 22 lliures i 7 sous.
- Arrendament de les menuderies de Sant Martí. Recaptació: 310 lliures.
- Delme dels anyells: 13 anyells. Recaptació: 16 lliures i 18 sous.

TOTAL 1708: 1.002 lliures, 17 sous i 11 diners.

Bellpuig, 1709

- Molí fariner de la Torre (fins al 14 d'abril): 9 quarteres de blat. Recaptació: 43 lliures i 5 sous.
- Molí fariner de la Torre (del 14 d'abril al setembre): «lo dit molí no molgué per causa de la gran secada». Recaptació: 0.
- Molí fariner de la Torre (fins al 24 d'octubre): blat. Recaptació: 15 lliures.
- Molí de la Sinoga (de gener a 30 de maig): mill. Recaptació: 16 lliures, 11 sous i 6 diners.
- Molí de la Sinoga (del 30 de maig a l'agost): no s'hi fa blat per la sequera. Recaptació: 0.
- Hort del Duc: «no se ha cullit mill perquè sel menjaren los Cavalls Inglesos per la major part, quant passaren per Bellpuig al retirarse de Balaguer, que fou el 20 de Setembre de dit any, y després lo poch que quedá per segar, després de haverlo segat i aportat a la Hera de Galitó per batre, succehí que vingué de Tàrrega un destacament de Cavalleria del Regiment de Morrás y se menjaren aquell sens haver sen pogut aprofitar cosa». Recaptació: 0.
- Delme del vi: 200 càntirs pendents de vendre. Recaptació: 0.
- Cànem: «lo qual, com no está encara amarat ni trencat, nos pot donar compte de las arrobas que hi haurà». Recaptació: 0.
- Miquel Rius, de Bellpuig: per diferents partits d'aigua venuda. Recaptació: 47 lliures i 15 sous.

Vilanova de Bellpuig, 1709

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Golmés, 1709

- Delme dels anyells: uns, venuts a 8 sous, i altres, a 11 sous, «per ser molt xichs y per los perills dels Enemichs, y particularment de Pere Gomar, que volia cobrar lo delme de dits anyells, y per eixes causas y rahons no se cobrá per dits anyells se delmaren en Golmés». Recaptació: 14 lliures i 17 sous.

Linyola, 1709

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Castellnou de Seana, 1709

- Delme dels anyells: no tan sols de Castellnou, sinó també «del terme de Utxafava, los quals, per causa del contratemps de la guerra i per voler Pere Gomar cobrar dit delme, se tingueren de delmar amb diners». Recaptació: 14 lliures, 6 sous i 6 diners.
- Delme del cànem: No se'n pot donar comptes encara. Recaptació: 0.
- Delme del vi: rebut de mans de Francesc Carrera de dit poble. Recaptació: 9 lliures i 10 sous.

Sant Martí, 1709

- Delme de les olives: 11 mòltes pendents de vendre. Recaptació: 0.
- Arrendament de les menuderies de Sant Martí: «se ha cobrat la terça caÿguda lo dia de Sant Joan [...], advertint que de dita terça queda a deure dit Rearrendatari 27 lliures i 10 sous per haverlas pagadas en Lleyda Jaume Feliph de Sant Martí, Rearrendatari de la Puja, lo qual sen porten pres en Lleyda los enemichs y per ordre de Pere Gomar pagá ditas 27 lliures i 10 sous al mateix Gomar, segons relació de dit Feliph y Ginés, que se escusan pagarlas per eixas rahons». Recaptació: 127 lliures i 10 sous.
- Arrendament de les menuderies: la terça vençuda per Nadal. Recaptació: 45 lliures i 5 sous.

TOTAL 1709: 334 lliures.

Bellpuig, 1710

- Molí fariner de la Torre: blat i ordi pendent de vendre. Recaptació: 0.
- Molí de la Sinoga: blat i ordi pendent de vendre. Recaptació: 0.

Vilanova de Bellpuig, 1710

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

Golmés, 1710

- Delme dels anyells: 21 anyells. Recaptació: 25 lliures i 8 sous.

Castellnou de Seana, 1710

- Delme dels anyells: 28 anyells. Recaptació: 30 lliures i 16 sous.

Sant Martí, 1710

No s'ha cobrat res. Recaptació: 0.

«Dels Termens Ronechs com son Uxafava, Ballestá y Monparler», 1710

- Uxafava: delme dels anyells. Recaptació: 28 lliures, 13 sous i 6 diners.
- Uxafava: drets d'herbes.¹⁷ Recaptació: 75 lliures.
- Ballestà: delme dels anyells. Recaptació: 54 lliures i 12 sous.
- Ballestà: drets d'herbes. Recaptació: 45 lliures.
- Montparler: «Per Con lloch de las ovellas ha tingut lo llebre de Prexana en lo terme de Montparler en lo lvern del corrent any». Recaptació: 20 lliures.

TOTAL 1710: 279 lliures, 9 sous i 6 diners.

Quadre total de recaptació

1707	527 lliures	15 sous	3 diners
1708	1.002 lliures	17 sous	11 diners
1709	334 lliures	-	-
1710	279 lliures	9 sous	6 diners
TOTAL	2.144 lliures	2 sous	8 diners

Cal tenir en compte que l'arrendament de les menuderies, a part de cobraments, també comportava despeses de manteniment. Joan Baptista Pasqual fa una relació de despeses per al període 1707-1710, on destaquem els següents exemples:

- Miquel Rius, sequier de Bellpuig, rep nombrosos pagaments, dels quals presenta èpoques.
- Pere Xambó, mestre de cases de Bellpuig.
- Miquel Molins, escarceller de les presons de Bellpuig.
- Josep Balaguer, «per lo formal d'arreglar los fems se havian fet en lo Hort del Duc».
- Josep Tolosa, de Bellpuig, per adobar els ponts del camí de l'Hort del Duc.
- Pere Boldú, per tres trossos de biga.
- Jaume Joan Elies, de Bellpuig, «dit lo corredor, per los escombros feu en la peixera o sequia del Molinet».
- «Gendre del Garriga de Bellpuig, per los escombros del Coll de la peixera del Cap de la Torreblanca».
- Joan Garriga, de Bellpuig, per uns fems per a l'Hort del Duc.
- Josep Balaguer, per tragar els fems amb carro i mules.
- Joan Pasqual, moliner de la Sinoga.
- Dos homes per colar el vi del delme de Bellpuig i per netejar les bótes abans d'omplir-les.

- Jaume Granyó, per llaurar l'Hort del Duc amb mules.
- Josep Pallàs, de Linyola, per dues carretades d'olives en portar el delme de Linyola a Bellpuig.
- Per la «salvuarda que se posá en lo Molí fariner de Bellpuig al juliol de 1708, que los enemichs se acamparen en lo terme de Bellpuig».
- Lloguer d'una somera.
- Es paga al batlle de Castellnou de Seana «per la mitja dieta de la assistència feu per la denunciació dels Fruyts de las Menuderies culliren los Particulars de dit poble en dit 1707».
- Dr. Pasqual, de Bellpuig, per 10 interrogatoris «y per la suplica se presentá al Dr. Benet Culell, Assessor de la Baronia de Bellpuig, per la recepció dels Testimonis se reberen ad futuram rei memoriam (1707)».
- Compte del que gastà el Dr. Joan Baptista Pasqual i altres companys de l'arrendament de les menuderies de Bellpuig pel viatge que feren a Barcelona.
  - Hostal de la Colomera.
  - Lloguer de cavalcadures.
  - Ignasi Rosa, de Tarragona, pel lloguer de la calessa que portà el Dr. Pasqual a Barcelona.
  - Fadrí.
  - Hostals de retorn a Bellpuig.
- Joan Parisi, per trencar el glaç de la sèquia.
- Sou d'un home i cavalcadura per haver anat a buscar al Camp de Tarragona dues quarteres de mill per sembrar l'Hort del Duc.
- Pere Fortuny, de Bellpuig, per ajudar a segar el mill de l'Hort del Duc.
- Andreu Petit, de Bellpuig, «per arreglar lo Cànem del delme de Bellpuig de 1709, sacudirlo y portarlo a la Botiga de Galitó».
- Joaquim Rossell, notari de Bellpuig, per anotar al llibre del delme la verema de 1709 de Bellpuig.

La relació de despeses és molt detallada i indica el concepte i la quantitat pagada. Hem destacat uns exemples representatius de les despeses habituals de l'arrendament. En el període de 1707-1710, la relació de despeses anotades per Joan Baptista Pasqual suma un total de 1.294 lliures, 5 sous i 6 diners. El quadre de comptes finalitza amb un balanç:

Rebut:	2.144 lliures	2 sous	8 diners
Pagat:	1.294 lliures	5 sous	6 diners
	849 lliures	17 sous	2 diners

¹⁷ Dret municipal de pastures.

El salari que s'assignen els arrendadors respon a dos sous per lliura importada. Segons la següent relació, doncs, el sou ascendeix a la quantitat de 214 lliures i 8 sous, quedant finalment un benefici net de 635 lliures, 9 sous i 2 diners. Comparant aquesta xifra amb els ingressos de Pere Gomar del període anterior, on especifica que el seu salari és de 2.069 lliures en 5 anys, es veu clarament la diferència d'ingressos entre un període de pau i un de guerra.

Ocupació borbònica i repressió a partir de 1711

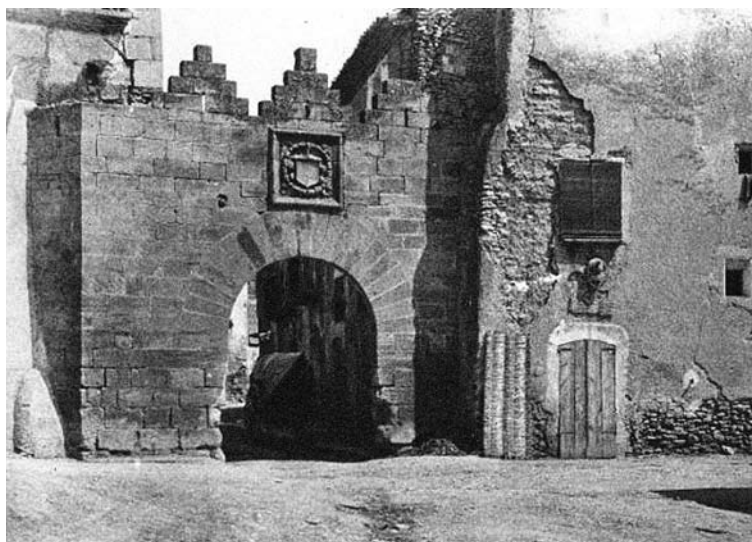
A partir de 1710, després de la retirada aliada de Madrid i del replegament dels exèrcits de Carles III a Catalunya, els borbònics van anar ocupant progressivament tot l'Urgell i van establir una guarnició a Bellpuig. El 1711, els béns dels principals partidaris de l'arxiduc a Bellpuig eren requisats, així com els censals que cobraven.

Partidaris de Carles III als quals els van ser confiscats els béns¹⁸

- Francesca Pasqual (el seu cognom real era Segarra), muller del doctor Joan Baptista Pasqual.
- Alamanda Calbís, muller de Josep Calbís.
- Caterina Galitó (el seu cognom real era Biscarri), muller del ciutadà honrat Sebastià Galitó.
- Reverend Francesc Serra.
- Hereus del noble Felip Ignasi d'Alegre.
- Isabel Anna Poch, muller de Rafel Poch, pagès.
- Doctor Josep Granyó, canonge de Vic.

És interessant destacar que alguns d'ells no eren a la vila o ja havien mort, però les seves mullers sí que hi romanien. Possiblement van pensar que les represàlies dels filipistes només caurien sobre les seves persones i que la família en quedaria al marge. No sabem del cert si va ser així, però, tal i com veurem més endavant, la confiscació dels béns dels principals austriacistes va ser només una petita part dels patiments que van haver de suportar els habitants de la població.

Sens dubte hi va haver alguns personatges que van assolir importants beneficis personals a causa de les seves fidelitat a Felip V

Antic portal de Lleida.

Font: www.bellpuig.cat

durant el conflicte. En aquest sentit, són força reveladores algunes dades extretes del llibre de valies de 1696. En aquest document hi consten totes les propietats dels habitants de Bellpuig aquell any: cases, terres, afrontacions dels diversos béns i les seves valoracions monetàries. Doncs bé, en les pàgines on hi ha descrites les possessions de Joan Baptista Tàpies i de Joan Flores i Rius hi consta un nombre considerable de propietats afegides, amb una lletra diferent i sense descriure-les (només se'ns indica el nom, la valoració en lliures i qui era l'anterior propietari, però no la mida ni el que hi havia sembrat o plantat).

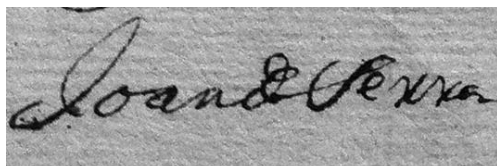
Aquestes dades, escrites possiblement després de la guerra, ens indiquen que tant Tàpies com Flores van adquirir nombrosos béns de bellpugencs que havien vist seriosament perjudicades les seves hisendes a causa del conflicte. De Joan Baptista Tàpies ja en coneixem la seva fidelitat a la causa borbònica. De Joan Flores i Rius,¹⁹ pagès benestant de la vila, no ens consta clarament, però tot sembla indicar que, com a mínim, va mantenir bones relacions amb els filipistes. De cap altra manera no pot explicar-se una adquisició de béns tan ràpida en tan poc temps i en un període de penalitats manifestes. D'altra banda, moltes de les noves possessions d'aquests dos individus pertanyien a Joan Baptista Pasqual i a Sebastià Galitó, partidaris de l'Arxiduc amb els béns confiscats, fet que reforça aquesta hipòtesi.

¹⁸ Esteve MESTRE I ROIGÉ (1987), «Notícies disperses de la Guerra de Successió (1705-1714)», *El Pregoner d'Urgell*, núm. 195, Bellpuig.

¹⁹ Cal no confondre aquest individu amb Joan Flores i Biscarri, també pagès de Bellpuig i membre del consell de prohoms de la vila. Potser eren parents, però no es tractava del mateix individu, ja que Flores i Biscarri era nebot de Caterina Biscarri, muller de l'austriacista Sebastià Galitó.

**Signatura de
Joan de Serra.**

Font: Arxiu Històric
de Bellpuig.

Els abusos de don Libio Lepussoli, comandant de la guarnició

Gràcies a la documentació recollida pel notari Joan de Serra a instància de diferents particulars de Bellpuig, podem conèixer amb gran detall les penalitats que van haver de suportar els habitants de la vila i les poblacions de l'entorn a mans d'un personatge nefast anomenat Libio Lepussoli, comandant de la guarnició borbònica. Encara que no en sabem massa cosa, podem deduir, pel nom, que es tractava d'un italià (possiblement, napolità) al servei de Felip V.²⁰

Joan de Serra, notari de Bellpuig i membre del consell de prohoms (també havia estat paer en cap el 1701), que sovint s'anomenava donzell o cavaller a ell mateix, encara que sembla ser que no en tenia cap títol,²¹ havia estat segrestat pels filipistes el 1711 i a canvi del seu alliberament els militars van exigir unes mules al municipi. Aquest fet ens pot permetre deduir que no simpatitzava amb els borbònics, la qual cosa ens pot ajudar a entendre el paper que va jugar recollint testimonis contra Lepussoli.

En el primer document, del 7 de maig de 1712, Serra va aixecar acta a instàncies de don Libio Lepussoli. Hi eren presents Jaume Granyó, batlle, Marc Fusté, paer, Francesc Orós, síndic, i Silvestre Obrador, Joan Flores, Ramon Majoral, Joan Germà, Josep Camps, Joan Vilamajor del Bou i Josep Segarra, del consell de prohoms de Bellpuig. Eren requerits per tal de testimoniar si havien patit cap abús per part del comandant. Segurament intimidats per aquest, responien que no.

Però el 16 de maig compareixien els mateixos individus sense la presència del comandant borbònic. Asseguraven que no van dir la veritat en la primera compareixença i relataven el que va succeir realment, així com les vexacions a les que Lepussoli va sotmetre els habitants del poble. Segons sembla, una pràctica habitual

del comandant era exigir diners a les autoritats locals i, si no el satisfien, els empresonava, tal i com va fer amb Jaume Granyó i Francesc Orós en no voler donar-li 60 dobles.²² Va fer el mateix en exigir vi, bagatges i altres «regalos para su mesa». Fins i tot va arribar a demanar 5 dobles setmanals, que es quedaria ell mateix. En cas de negar-s'hi, saquejaria les cases i horts del terme. Com que els bellpugencs no tenien prou recursos, va ordenar als seus homes que derruïssin les parets dels horts, «*que era lastima verlo*». Els abusos van continuar, «*que hasse cada dia tantas vexaciones de obras y palabras injuriosas sin respetar a persona, aunque sean eclesiásticos*».

El 22 de maig compareixien a la casa del notari Serra, al carrer del Pou, el doctor en drets Francesc Eixalà, l'apotecari Josep Vila i el negociant Joan Baptista Font. Després d'assegurar que «*acostumbramos a pasejar por la villa muy a menudo, que apenas salimos della por ser gente de plassa*», explicaven que des que Libio Lepussoli era comandant de Bellpuig «*no hemos visto ni oido decir que dicho comandante haja acostumbrado ir por las calles con fusileros de dia u de noche ni meterse por las casas con amenazas y querer violar alguna muger o sacarlas del lado de su marido y subirlas al castillo*». Ni anava pels carrers «*enseñando sus verguenzas, ni hace gestos a ninguna muger*», ni «*otras cosas semejantes, pues ni estas ni otras cosas no hemos visto, que si las hubiese hecho es cierto las sabriamos*». No podem afirmar que els testimonis cridats haguessin estat partidaris del bàndol borbònic des del principi, però és innegable que amb la seva declaració devien voler congraciar-se amb el comandant i que acabaren simpatitzant amb la causa filipista.

El mateix dia 22, testificava el propi Lepussoli, davant el batlle i autoritats de la vila, per tal de ratificar personalment el que deien els testimonis. També enumerava les despeses que s'havien fet, a càrrec seu, des del mes d'octubre de 1711 fins al maig de 1712, en un intent de demostrar les seves bones pràctiques de govern. El total de la despesa per mantenir la tropa, les cavalleries i el propi comandant ascendia a 1.951 lliures, 19 sous i 6 diners, en moneda catalana. La suma era considerable, si tenim en compte que superava, de llarg, els ingressos del mu-

²⁰ Arxiu Comarcal de la Segarra, Fons Notarial, Bellpuig, Joan de Serra, 1712.

²¹ Ramon MIRÓ (2003), «L'arxiu dels senyors de les baronies de Bellpuig i Linyola», *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, 16, Bellpuig.

²² Una dobla equivalia, aproximadament, a 5 lliures catalanes.

nicipi en un any normal (no més de 1.500 lliures), però difícilment es pot creure que l'exèrcit fes efectives aquestes despeses. Especialment si tenim en compte algun dels conceptes indicats, com, per exemple, el fet que durant tres dies tota la guarnició va menjar a discreció a la casa del síndic Francesc Orós, un abús manifest que potser era una represàlia contra aquest. A més del comandant i la guarnició del castell, els militars allotjats a les cases del poble eren 3 capitans, 4 tinents, 6 sergents, 6 caporals i un tinent de cavalleria amb 14 soldats.

El 24 de maig, Joan de Serra, estant a Preixana, prenia testimoni a Marc Fusté, paer de Bellpuig, i als també bellpugencs Antoni Vidal, Francesc Camps i Nicolau Mata, tots pagesos. L'acte tenia lloc dins l'església i comptava amb la presència del rector. L'objectiu dels declarants era donar fe dels abusos que Libio Lepussoli havia comès contra els habitants de Bellpuig i diverses poblacions de la rodalia. En primer lloc, explicaven que quan els borbònics van arribar al poble van obligar els seus habitants i els d'altres viles properes a contribuir de forma conjunta en 150 dobles mensuals «*para su mesa*» i 200 dobles per a farratges i altres grans. Després d'haver cobrat, Lepussoli es va començar a inventar «*nuevos arbitrios*». També afirmaven que anava per les cases buscant dones i que a Clara Boldú «*con sus verguensas en las manos la fué siguiendo por las cassas disiendo la havia de alcanzar ho que la mataria*».

També deien que Lepussoli va enviar a buscar Francesca Roig, donzella, i que, en no trobar-la a casa, va trametre fusellers al domicili del capellà major, pensant que la noia s'hi hauria amagat, però tampoc no hi era. Com a venjança a les negatives de l'eclésiàstic, Lepussoli va ordenar als soldats que mengessin tant com volguessin a costa del capellà major. Però no satisfet amb això, va fer anar a buscar el pare de la Francesca, Rafel Roig,²³ i el va amenaçar que, si no li portava la seva filla, «*le sacaria de la villa*». En una altra ocasió, trobant la noia pels carrers del poble, el comandant filipista va perseguir-la «*con las verguensas a la mano*», però la Francesca es va poder amagar en una casa. El pare, per tal de protegir la seva filla i allunyar-se del perill, va fugir de la població amb la família.

Porxos i cases de l'antiga plaça del Pou.

Font: xtec.cat

Però l'obsessió de Lepussoli per les dones del poble no es va aturar aquí. Segons els testimonis, un dia es va presentar a casa del pagès benestant Salvador Arnaldo i el va instar a entregar-li una criada seva «*de buen parecer*» per tal que «*le subiese al castillo a apanyarle la comida*». La noia, coneixent la fama del militar, «*respondió que primero se mataria a si mesma*». En no poder aconseguir el que volia, el borbònic es va dedicar a maltractar els habitants del poble, fet que va afavorir que molts marxessin a causa de la por. Als que fugien els saquejava les cases i en prenia el que volia.

Per tal de fer xantatge a la gent que romania al poble i obligar-los a pagar-li els diners que els demanava (300 dobles), el comandant va ordenar tancar sis individus d'entre els més destacats (el paer Marc Fusté n'era un) en una sitja ben fonda i fosca del castell. Si no li pagaven, els deixaria allí. Dels sis empresonats, dos estaven malalts i els va treure del llit. Aquesta pràctica també la va utilitzar per coaccionar jurats d'altres pobles de l'Urgell. A banda de perseguir dones i maltractar i robar els habitants del municipi, també els feia treballar en les obres de fortificació que va emprendre al castell, juntament amb gent d'altres poblacions. Els feia saltar al fossat per la força i als que s'hi resistien els hi feia entrar a empentes.

Els testimonis també explicaven que en aquell moment es va produir un atac austriacista a Bellpuig i que Lepussoli culpava els vilatans de no haver-lo avisat. Per aquest

²³ Rafel Roig va ser paer, membre del consell de prohoms i més tard regidor. A més, havia deixat diverses sumes de diners a la vila per tal de cobrir les quantioses despeses de guerra que provocaven les tropes d'un i altre bàndol, les quals ascendien a 383 lliures, 4 sous i 1 diner. El fet de ser un home compromès amb el poble el va portar, com veurem més endavant, a ser empresonat temporalment per deutes, contrets a títol personal en favor del municipi, arruïnat després del conflicte.

motiu va fer empresonar molta gent, tant laics com eclesiàstics, maltractant-los «*como hassia Diocleciano con los santos mártires*». Bona part dels paisans que romanien fora muralles no gosaven entrar-hi, per por a les represàlies del comandant.

El reguitzell de testimonis que anava recollint el notari Joan de Serra va continuar el 13 de juny de 1712. Aquest cop es trobava a Vilanova de Bellpuig. Allí, en presència del rector, van comparèixer a l'església parroquial Josep Segarra, sotsbatlle, Baltasar Novell, Alfons Aspa i Ignasi Bosch, pagesos de Bellpuig.²⁴ Novament es tornaven a queixar dels maltractaments a què el comandant Lepussoli sotmetia a tota la població. Després d'assegurar que, si ho expliquessin tot, podrien arribar a «*cansar a los oyentes*», ratificaven l'anterior relació de fets, detallant com havien posat sis dels principals habitants de la vila en un «*silo oscuro y orroroso, por haver cadaveres de hombres y ser el lugar de la corruption del castillo*», per forçar-los a pagar «*para su bolsillo, sin gastar cossa en la garnición*». Les exigències i els abusos eren tan onerosos que el batlle, els paers, la major part del consell i diversos veïns van decidir marxar del poble:

«van perdidos por el mundo jusgándolo por mejor que no tratar con dicho comandante, que estando en si y cuando no lo está, forzado de la violéncia del vino, trata a qualesquier personas, tanto eclesiásticos como seglares, con tanta desverguensa [...], disiendoles ladrones, cabrones, alcahuetes y otras majores injurias, y hasse por la villa bayles tant desonestos que va rondando por ella en camisa ensenyando sus verguensas a las mugeres como si fuesse un irracional, que se han de encerrar por las casas, y a una de buen porte mandó a quatro fusileros la subiessen al castillo a su quarto, y porque un capitan acodió a las vosses que dicha muger assia y la quiso amparar [...] pusso dicho capitan presso. Y diferentes vesses dicho comandante ha amenasado saquear la iglesia, y una vez lo pusso en egecución abriendo una tumba y a ruegos de un tiniente de dragones lo suspendió no cessando de amenasarlo».

La cobdícia del comandant el va portar a entrar al convent de Sant Bartomeu amb el pretext que s'hi amagaven miquelets austriacistes, i després d'empresonar alguns frares que s'hi oposaven va emportar-se el

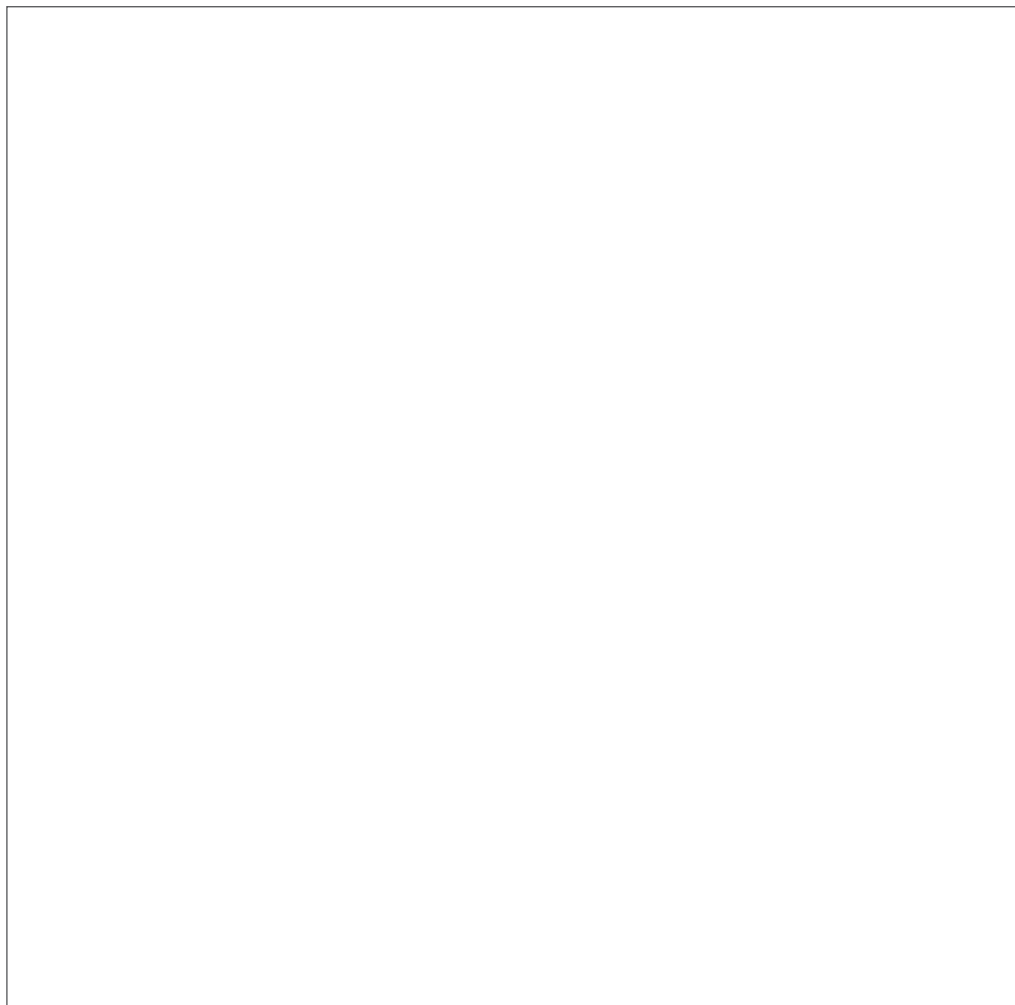
blat que tenien. Aquesta excusa també va ser utilitzada per saquejar altres cases del poble, «*haviendo puesto los mercaderes en suma miseria*». Les excentricitats de Lepussoli arribaven al punt d'ordenar a un cirurgià «*les hissesse las barbas a sus cavallos*» i que «*queria los labasse las barbas, y los cavallos se espantaron, y se escaparon y por esso no se egecutó*».

Ja hem esmentat l'atac dels «*enemigos*» (miquelets del bàndol austriacista), però els testimonis del dia 13 de juny hi tornaven a fer referència, així com a les represàlies del comandant envers les autoritats «*dicéndoles cien mil infamias y les tiraria cántaros y piedras tan grandes que era orror oirlo contar, y se despidió un dia disiendo que la otra visita les tiraria asseite irviendo, y fue forroso que los ofisiales lo evitasen*».

Però les violències a la vila no s'aturaven. El 26 de juny, el notari Serra recollia el testimoni de Joan Vilamajor del Bou, pagès de Bellpuig, a instàncies de Josep Segarra, pagès i sotsbatlle. Explicava que entre les 7 i les 8 del matí del dia 23 es trobava en la «horta de davall lo molí de Bellpuig», en un hort del sotsbatlle Segarra, estant en companyia seva, de Josep Gasull, pagès, Bernarda Roig, muller d'aquest, i d'un «minyó de Preixana que no se com se diu». Va sentir dos trets d'escopeta «y se digué que de aquells dos tirs moriren Silvestre y Joan Obrador, boters de Bellpuig», però Vilamajor no va sentir que ningú demanés ajuda. Segarra va córrer cap a on es van sentir les escopetades i ell «hi hauria anat ha no haver oyt cridar una sentinella que estave al campar, y tement no isqués la garnisió de la vila no se atreví».

L'assassinat dels germans Obrador no va quedar aclarit o, com a mínim, no en tenim constància. De fet, el llibre d'actes del consell no en parla. Potser va tractar-se d'una venjança personal a causa de les bones relacions que els Obrador mantenien amb la guarnició borbònica, perquè van jugar un paper important ajudant els soldats filipistes quan aquests van ser sorpresos pels miquelets austriacistes. No podem oblidar que molta gent del poble malvivia a les rodalies i, possiblement, convivia amb voluntaris i miquelets de l'entorn o del propi Bellpuig. Sigui com sigui, l'assassinat de personatges força influents com els Obrador degué ser prou colpidor per aixecar-ne acta.

²⁴ Segurament eren membres del consell de prohoms, perquè els aplicava el tractament de "senyors", fet poc habitual en altres circumstàncies.

L'endeutament municipal

A banda dels abusos de la tropa, les morts i la misèria, un dels llasts més importants de la guerra va ser el fort endeutament que van contreure bona part dels municipis catalans. En el cas de Bellpuig, tenint en compte que després de la guerra la vila comptava només amb uns 500 habitants, ja que alguns havien hagut de fugir per motius polítics (austriacistes) o estrictament econòmics (la misèria els empenyia a buscar mitjans de subsistència fora), l'endeutament va ser molt elevat.

L'endeutament de la vila, però, no és exclusiu del conflicte successori, en tant que ja una concòrdia feta a mitjan segle XVII i que es va actualitzar demostra les dificultats per fer front als deutes i als seus interessos. Així, doncs, trobem que la universitat de Bellpuig i els seus particulars devien en forma de censals una quantitat molt elevada per a una població de la seva mida, «pues sols de pensions cessas la universitat estava devent

a diferents acrehedors passada de 25.000 lliures». A aquesta suma s'hi havia d'afegir una pensió de més de 1.500 lliures anuals com a interessos de dits censals. Com que aquesta xifra és tan considerable, el poble demana fer una concòrdia el 1661. Tot i així, «la vila no podia valerse dels Avers, y las Armades se menjaven las cullitas per enter, y encara la vila estava molestada ab grossas contribucions, de tal manera que los particulars de la vila abandonaren sas cases». La gent més notable va començar a endeutar-se en nom del municipi per poder fer front als deutes, però igualment resultava insuficient i el deute es va continuar incrementant.²⁵

Llistat de creditors de 1661 i pensió corresponent

- Comunitat de preveres de Cervera: 25 lliures.
- Jacint Tudó: 60 lliures.
- Comunitat del convent de Santes Creus: 40 lliures.
- Rectoria de les Borges Blanques: 9 lliures.

²⁵ Arxiu Històric de Bellpuig, Censals 1661-1792, Concòrdia de 1717.

- Hereus de Francesc Corcó, de Balaguer: 20 lliures.
- Hereus de Lluís Lladó: 27 lliures.
- Confraria de la Verge del Lliri de Vilanova de Bellpuig: 5 lliures.
- Hereus de Bernat Salvat, de Berga: 50 lliures.
- Francesc Gras, de Barbens, i per ell Anton Galitó, de Bellpuig: 56 lliures i 4 sous.
- Hereus de Teresa Guiamet, de Guissona: 53 lliures.
- Convent de monges de Jerusalem de Barcelona: 20 lliures.
- Universitat i Hospital de Pobres d'Arbeca: 40 lliures.
- Carles Martí: 130 lliures.
- Comunitat de Sant Joan de Lleida: 20 lliures.
- S. Escallar, de Berga: 25 lliures.
- Hereus de Francesc Batlle, de Belianes: 20 lliures.
- Antoni de Grau i Alinyar i la seva muller, en nom d'usufructuari i propietària: 52 lliures i 17 sous.
- Josep Amat i Desbosch, de Barcelona: 20 lliures.
- Maties Domènech, de les Borges Blanques: 20 lliures.
- Pere Tudela, de Juneda: 25 lliures.
- Hereus de Pere Gallart, d'Ivars: 15 lliures.
- Comunitat del convent de Sant Bartomeu de Bellpuig: 17 lliures i 10 sous.
- T. Nogués, de Lleida: 10 lliures.
- Comunitat parroquial de Valls: 10 lliures.
- Confraria del Roser de la parroquial de Bellpuig: 12 lliures i 10 sous.
- Dr. Coromines, de Solsona: 10 lliures.
- Sant Seminari de Tarragona: 10 lliures.
- Josep Gimennells, negociant de Bellpuig: 20 lliures.
- Salvador Arnaldo, pagès de Bellpuig: 20 lliures.
- Rafel Roig, pagès de Bellpuig: 22 lliures.
- Dr. Francesc Jaumar, de Bellpuig: 49 lliures.
- Causa Pia Foraster, de Barbens: 29 lliures i 7 sous.
- Dr. Josep Bassa i la seva muller, de Bellpuig, com a usufructuari i propietària: 25 lliures.
- Joan Alsina, llicenciat, prevere de Bellpuig: 14 lliures i 10 sous.
- Benefici de la Concepció, fundat a la capella de Sant Roc de Bellpuig: 15 lliures.
- Venerable Unió de Preveres de la Parròquia de Bellpuig: 3 lliures i 11 sous.
- Causa pia de Francesc Galitó, pagès i negociant de Bellpuig: 55 lliures.
- Successors de Sebastià Galitó, ciutadà honrat de Bellpuig: 255 lliures (les quals sumen en pensions anuals la xifra de 648 lliures, 10 sous i 9 diners).

En total, tan sols en pensions de censal, és a dir, en interessos, es devia una suma d'unes 1.500 lliures anuals, fet que va propiciar que les autoritats pactessin una concòrdia amb els creditors l'any 1717. D'aquesta manera es podia evitar que els creditors exigissin execució sobre els béns dels particulars de la vila. A canvi, les autoritats locals es comprometien a gastar 1.200 lliures cada any per pagar els creditors i intentar lluir els censals contrets. Els ingressos del municipi es repartien de la següent forma:

Ingressos anuals de la vila de Bellpuig

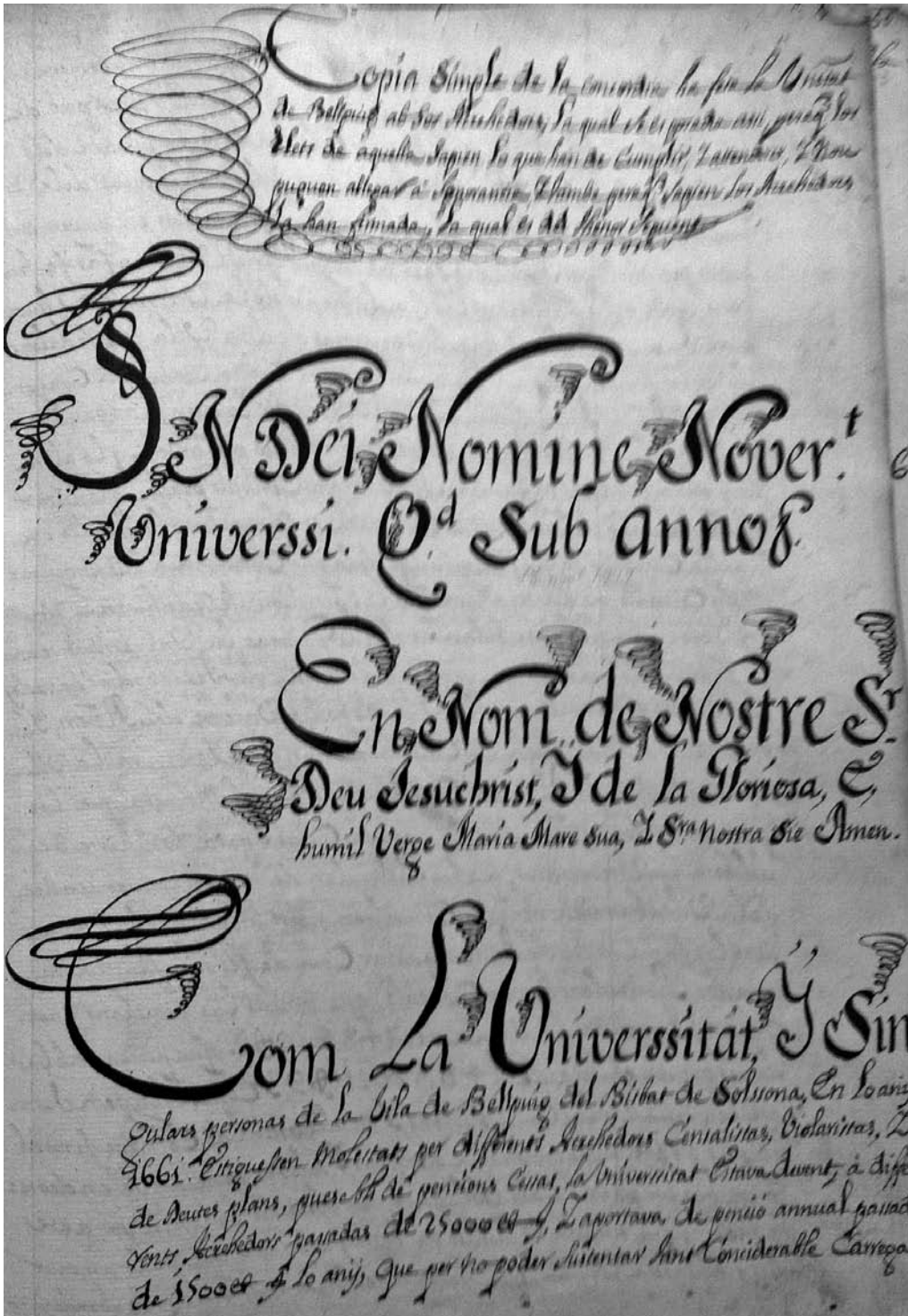
Herbes: 450 lliures
 Arrendament de dos forns: 150 lliures
 Arrendament de la fleca: 25 lliures
 Arrendament de la tenda d'oli: 30 lliures
 Arrendament de la imposició: 50 lliures
 Arrendament de l'aiguarent: 30 lliures
 Arrendament de la cansalada: 7 lliures
 Arrendament del peix fresc: 5 lliures
 Arrendament dels fems: 50 lliures
 Pou del gel: 100 lliures
 Hostal: 80 lliures
 Rèdit del comú: 70 lliures
 Total: 1.047 lliures + 500 lliures del redelme = 1.547 lliures

El problema que va representar el creixement de l'endeutament municipal a partir de l'esclat de la guerra va ser molt greu, perquè als creditors que ja tenia el municipi abans del conflicte s'hi hagueren de sumar nous censals a partir de 1706, a causa de

A causa de la Guerra de Successió la situació econòmica va empitjorar i no es podien pagar les pensions de censals ni se'n feien llucions. Tal com especifica la concòrdia, *«por causa de las tribulaciones de las Guerras, por estar dicha villa vecina a la ciudad de Lérida, por todos los Exércitos fue mal tratada, tanto de pagar contribuciones como de comerles las cosechas, que apenas quedó ningún poblado en dicha villa por las grandes necesidades pasaron los moradores de ella»*. És aleshores quan es va incrementar el llistat de creditors. Als anteriors creditors s'hi sumaven els següents:

Llistat de creditors de 1717 i pensió corresponent

- Miquel Mo, del Palau d'Anglesola: 25 lliures.
- Marmessoria de Josep Balcells, de Bellpuig: 8 lliures, 2 sous i 9 diners.
- Ignasi Ferrer, de Granyena, com a successor del Canonge Infermer de Tarragona: 50 lliures.
- Comunitat parroquial de Tàrraga: 15 lliures.
- Dr. Ramon Barba, de Vilafranca del Penedès: 116 lliures i 16 sous.

les grans despeses que ocasionava la guerra. La necessitat de diners per part de la universitat i la seva incapacitat per endeutar-se més van comportar que diverses persones particulars creessin censals a nom seu per poder contribuir al sosteniment del poble, dels quals havien de respondre amb els béns de les seves famílies. És interessant constatar com hi havia creditors de zones força allunyades de Bellpuig, però que, segurament a través de coneixences personals, tenien alguna vin-

culació amb persones del poble, que els van anar a cercar per demanar-los ajuda econòmica per a la vila.

L'empitjorament de les condicions de vida, les males collites, la presència de grans exèrcits i el despoblament van fer que entre 1706 i 1717 no es poguessin pagar les pensions endarrerides. Aquest fet va contribuir a engruixir el deute de forma alarmant, fet que va portar a la ja esmentada concòrdia de 1717.

Però no tots els creditors van quedar satisfets. El doctor en medicina de Vilafranca del Penedès Ramon Barba, un dels creditors més importants, argumentant que el deute contret amb ell no havia estat per part del municipi, sinó d'uns particulars, va exigir cobrar. L'origen del deute l'hem de cercar en plena guerra, l'any 1710, quan el síndic Francesc Orós i el batlle Jaume Granyó, avalats per Rafel Roig (de qui ja hem parlat), van arribar a un acord amb Barba de crear un censal per valor de 269 dobles d'or i una pensió de 13 dobles i 2 lliures anuals, amb obligació dels seus béns. El 1711, ampliaven aquest deute amb un altre censal per valor de 89 dobles, amb 5 lliures i 2 sous de pensió. Els bellpugencs que van donar suport a l'operació amb Barba eren, a banda dels ja mencionats: Baltasar Novell, Joan Baptista Granyó, Francesc Orós (en nom de la seva muller Maria Gras), Joan Flores i Rius, pagesos, Joan Vilamajor del Bou "major", Joan Vilamajor del Bou "menor", Joan Obrador i Silvestre Obrador, boters.

El deute amb el doctor de Vilafranca no va ser saldat, i encara el 1727 els habitants del poble que ja hem mencionat o algun dels seus fills creaven un altre censal per un preu de 336 lliures, amb una pensió de 2 lliures i 16 sous. Aquest any, la vila devia a Ramon Barba 1.868 lliures i 16 sous en concepte de pensions. Cansat de no cobrar, el creditor va denunciar els seus deutors i va instar un llarg plet a la Reial Audiència, demanant que se segrestessin els seus béns fins a un valor de 1.600 lliures. Barba va aconseguir que es confiscessin les propietats de Francesc Orós i Rafel Roig i que els dos fossin detinguts i empresonats al mateix poble. Aquest fet va provocar una irada protesta dels bellpugencs, en tant que Roig, per exemple, era el regidor degà de la vila i, per tant, no podia ser empresonat. L'Audiència va ordenar posar-los en llibertat al cap de poc temps. El procurador de Bellpuig a Barcelona, el doctor Fèlix Terrés, va demanar la nul·litat del procés, la compensació als empresonats i que Barba guardés silenci perpetu. La vila d'Arbeca també va reclamar 1.880 lliures a Bellpuig el 1731, tot i que s'havia acollit a la concòrdia de 1717.

La sentència del 23 de gener de 1728 va donar la raó a Bellpuig, però el 1744 Barba reprenia el procés, sense donar-se per vençut. L'any 1750, continuava actiu contra Josep i Teresa Roig, fill i viuda de Rafel Roig, que ja havia mort, i contra altres persones que no s'especificuen. Ramon Barba pretenia que aquest segon procés fos considerat independent del primer, però els regidors de

Bellpuig no hi van estar d'acord. En la mateixa línia, el municipi de les Borges Blanques, Santes Creus, Joan Pujalt i Nebot, d'Anglesola, i altres encara reclamaven pagaments endarrerits el 1755.

El 1760, encara hi havia creditors que sol·licitaven cobrar, però el 1766 la Reial Audiència ordenava que es respectés la concòrdia de 1717. Després d'aquesta data no hem pogut trobar més referències a l'assumpte dels creditors i, per tant, sembla que finalment van acceptar l'acord inicial.²⁶

Així, doncs, hem pogut constatar com l'endeutament de les finances públiques era quelcom crònic al Bellpuig de l'Antic Règim, però la Guerra de Successió va empitjorar greument la situació. Les conseqüències del conflicte van pesar durant dècades damunt els habitants del poble, que van haver d'assumir els deutes contrets pels seus avantpassats. Personatges com Rafel Roig (i la seva família), fortament compromesos amb la vila, van patir de forma especialment traumàtica els mals de la guerra, les reminiscències de la qual van heretar els seus hereus.

El cas d'Antoni Galitó i Biscarri

Antoni Galitó, ciutadà honrat de Barcelona, era fill de l'austriacista Sebastià Galitó i de Caterina Biscarri. El seu pare havia deixat hereva dels seus béns la Caterina, i l'Antoni va passar a administrar-los després de la mort de la seva mare (tenim constància que el 1712 encara vivia, però tot apunta que el 1717 ja havia mort). Quan va heretar les possessions familiars a Bellpuig, i també els deutes contrets amb el Sebastià i que no havien estat resolts, continuaven confiscades les seves propietats (recordem que les havien segrestat a causa de l'austriacisme de la família), i ho van estar encara uns quants anys. En morir el seu pare, residia a Reus, i sembla que hi va continuar vivint un temps, ja que tota la documentació notarial que hi fa referència específica que resideix a la capital del Baix Camp.

A més de les pensions de censal heretades dels seus pares, Antoni Galitó també representava Francesc Gras, noble originari de Barbens, i era administrador de la causa pia del seu oncle Francesc Galitó, ambdós creditors de la vila. Era, amb diferència, el creditor més important del municipi.

Entre la concòrdia feta el 1717 entre Antoni Galitó i la universitat de Bellpuig i el 1761, el deute es desglossa de la següent manera:

²⁶ Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència, Plets Civils, 980.

- 1717 a 1721. S'hauria de pagar una pensió de 311 lliures i 4 sous anuals: 1.556 lliures.
- 1722 a 1749. S'hauria de pagar una pensió de 135 lliures anuals: 3.780 lliures.
- 1750 a 1751. S'hauria de pagar una pensió de 63 lliures anuals per la reducció del 5 al 3%: 126 lliures.
- 1752 a 1754. S'hauria de pagar una pensió anual de 39 lliures per la condonació d'endarreriments: 117 lliures.
- 1755 a 1761. S'hauria de pagar una pensió anual de 31 lliures i 7 diners per la condonació d'endarreriments: 218 lliures, 5 sous i 1 diner.

En total, el deute pendent de pagar a Antoni Galitó sumava 5.797 lliures, 5 sous i 1 diner, una quantitat molt considerable a l'època si considerem les rendes anuals de la vila (1.500 lliures) o el preu d'una casa (entre 100 i 500 lliures).

Finalment, es va acabar pactant una concòrdia, on s'acordava que tan sols es cobraria la meitat del deute, és a dir, 2.898 lliures, 12 sous i 6 diners. Tot i això, en un apunt final posterior s'especifica que Galitó va acabar cobrant 3.378 lliures, 6 sous i 10 diners, una mica més del pactat.

A part d'aquest deutes no recuperats que l'ajuntament tenia amb Antoni Galitó, aquest va presentar una instància davant els tribunals contra els regidors de Bellpuig l'any 1730. Es queixava que el govern municipal li reclamava de cadastre un import superior al que pertocava. A partir de 1720, Galitó havia obtingut el perdó reial (recordem que tenia les propietats confiscades per austriacista) i havia pogut recuperar part dels béns de la seva família a Bellpuig. L'ajuntament acusava Galitó d'ocultació en les seves rendes del cadastre particular, ja que tan sols del municipi cobrava 195 lliures anuals en concepte de pensions de censals. Els regidors de Bellpuig li reclamaven 196 lliures i 10 sous, que era la diferència entre el que havia pagat i el que li reclamava l'ajuntament, ja que segons els regidors «ellos no cobravan por lo regulado de dicho real catastro sinó por la tasa que ellos hazían».

Galitó es negava a satisfer aquest escreix i, en conseqüència, els regidors van deixar de pagar-li la pensió anual que cobrava, li van requisar 27,5 quartes de blat i 16 d'ordi i li van enviar 6 soldats a la casa «que actual-

Plaça de Sant Roc de Bellpuig, amb la capella avui desapareguda.

Font:
goigsdelignasi.jimdo.com

ment tiene». Ell argumentava que els regidors de Bellpuig repartien el total de l'import del cadastre que pertocava a la vila com a ells els semblava, sense tenir en compte les declaracions particulars de béns de cada individu. Va recórrer a la justícia:

«acriminándoles [als regidors] de monipodios y exessos exorbitantes, aumentando y disminuyendo a quien quieren el real tributo de catastro [...], pues a unos les aumentan y a otros les rebaxan el pagamento sin orden ni concierto y como se les antoja, en grave perjuicio y detrimento assí de lo público como de lo particular».

Galitó demanava que li retornessin els grans confiscats i que es pagués el que havien gastat els soldats a casa seva dels béns dels propis regidors. Finalment, el 18 d'abril de 1731 es resol que l'ajuntament retorni el gra manllevat, però no es diu res de la despesa dels soldats.²⁷

Aquesta mena de pràctiques, exercides des dels poders locals, van esdevenir habituals després de la supressió de les antigues institucions catalanes i la instauració de la nova administració borbònica, molt més arbitrària i corrupta que l'anterior, regida per les constitucions i el règim municipal de les universitats. Els nous ajuntaments podien castigar amb més impunitat a qui els semblés, o els regidors podien aprofitar-se de la seva autoritat en benefici propi, perquè els vells consells ja no existien i no hi havia un organisme que pogués fer de contrapès a les seves decisions. Cal dir que en aquest cas, però, Antoni Galitó va sortir prou ben parat de la situació, ja que la justícia va fallar a favor seu i els grans manllevats li van ser restituïts. Tot i així, no va ser indemnitzat pel greuge que suposava l'estada dels soldats a casa seva, tenint en compte que era ciutadà honrat (gaudint de privilegi militar) i, per tant, no els hauria d'haver allotjat.

²⁷ Arxiu Històric de Bellpuig, Censals 1661-1792, «Estat dels censals feya la Universitat de Bellpuig al senior Anton Galitó desdel any 1717, inclusive (en lo qual se firmà la concòrdia), fins al any 1761, inclusive, va calendat any per any»; comunicat de recurs d'aprensió d'Antoni Galitó a l'ajuntament, 1730.